

Zasady zachowania się na obszarach chronionych

*„Piękno tej ziemi skłania mnie do wołania o jej zachowanie dla przyszłych pokoleń.
Jeżeli kochacie tę ojczystą ziemię, niech to wołanie nie pozostanie bez odpowiedzi.”*

Jan Paweł II

Sieć obszarów chronionych w Polsce, która ciągle jest powiększana jest w pewnym sensie odpowiedzią na apel naszego Wielkiego Polaka. Chcemy zachować naszą piękną ziemię, naszą przyrodę ojczystą dla przyszłych pokoleń. Temu służą istniejące i tworzone parki narodowe, krajobrazowe, rezerwaty, obszary chronionego krajobrazu, również leśne kompleksy promocyjne. Wszędzie należy chronić przyrodę, każdy kontakt z nią zasługuje na najwyższy szacunek.

Są jednak miejsca wymagające szczególnej uwagi. Są piękne, niepowtarzalne, zachwycają wyjątkowością, dostarczają niezapomnianych wspomnień i doznań. Pozwólmy, by mogli to samo przeżywać ludzie, którzy po nas przyjdą – nazajutrz, za rok, za 20 i więcej lat. Te miejsca, to przede wszystkim parki narodowe – żywe muzea przyrodnicze, których unikalne walory dostarczają wrażeń o każdej porze roku. Są bardzo chętnie odwiedzane przez turystów, ale nasilony ruch turystyczny przyczynia się do niszczenia roślin, zwierząt, gleby. Stąd przestrzeganie podstawowych zasad zachowania, uświadamianie o zagrożeniach, jakie stwarza nieodpowiedzialne zachowanie jest tak ważne.

Na obszarach chronionych zgodnie z ustawą o ochronie przyrody z 2004 r. obowiązują ustalone przepisy określające stopień ingerencji człowieka. Każdy obszar chroniony w zależności od celów i funkcji, jakie spełnia posiada zbiór reguł dotyczących zachowań turystów. Dyrekcje parków narodowych i krajobrazowych wydają szczegółowe regulaminy obowiązujące na danym terenie. Biorąc pod uwagę różnorodność przyrodniczą naszych parków narodowych regulaminy te mogą zawierać dodatkowe zakazy lub ograniczenia.

Są jednak zasady ogólnie obowiązujące, których należy przestrzegać, i co jest bardzo ważne, nie tylko ze względu na ochronę przyrody, ale też ze względu na swoje bezpieczeństwo. Dzieci, młodzież, a nawet dorośli na co dzień obcujący z komputerem, wkraczają w obcy im świat, świat dzikiej przyrody. Zdarza się, że chcą być „wolni”, ale wolność to nie swawola, wolność to odpowiedzialność – za siebie, za drugiego człowieka, za otoczenie. Tu jest dom dzikich zwierząt, obowiązują surowe prawa przyrody, gdzie nie ma kar, są tylko konsekwencje. Gdy mówi się młodym ludziom o różnych zakazach obowiązujących na terenach chronionych,

wskazane jest wyjaśniać: dlaczego? Wiadomo, że wiele osób myśli stereotypami, podziela poglądy innych, nie poddając się głębszej refleksji. Wyjaśnianie nawet oczywistych zakazów, docieranie do sfery emocjonalnej „młodych adeptów nauk przyrodniczych” sprawi, że bezmyślnych zachowań na łonie przyrody, chciałoby się powiedzieć – nie będzie lub będzie mniej.

Przed wejściem do parku narodowego po zakupieniu biletów wstępu, należy zwiedzających zapoznać z warunkami zwiedzania parku, wszelkimi ograniczeniami w zwiedzaniu (służą temu tablice informacyjne) oraz walorami przyrodniczymi i kulturowymi obszaru.

Jedną z podstawowych zasad obowiązujących w parku narodowym jest poruszanie się tylko po wyznaczonych trasach, dotyczy to zarówno ruchu pieszego jak i rowerowego, narciarskiego czy konnego. Pływanie i żeglowność dozwolone jest tylko w miejscach do tej wyznaczonych. Wszelkie odstępstwa od tej zasady są wykroczeniem. Może się zdarzyć, że zejście ze szlaku stanowi zagrożenie bezpieczeństwa dla turysty (poza szlakiem może być np. strome zbocze, urwisko, rozpadlina, legowisko drapieżnych zwierząt, głęboka woda, trzęsawisko itp.). Samowolne wędrowanie może spowodować zniszczenia w przyrodzie, w pobliżu mogą być miejsca lęgowe zwierząt, nory, siedliska silnie zagrożonych gatunków lub rezerwat ścisły, gdzie turystom zabrania się wchodzić. Przy oznakowanych szlakach ponadto umieszczane są informacje dotyczące trasy, miejsca, odległości, czasu przejścia trasy itp., które ułatwiają wędrówkę.

Zabrania się zabijania, płoszenia i niepokojenia zwierząt. W kontaktach ze zwierzętami należy wykazać się odpowiedzialnością, nie zbliżać się do nich. Gdy zwierzę się zbliża, trzeba spokojnie się wycofać; może być chore lub agresywne.

Prowadząc obserwacje, fotografując lub filmując zwierzęta należy pamiętać, że bezpieczeństwo zwierząt i niezakłócanie im spokoju, zwłaszcza w okresie rozrodu i wychowywania młodych jest sprawą ważniejszą niż zdjęcie. Jeden z przepisów dotyczących ochrony ptaków dokładnie określa odległość, jaka musi być zachowana między obserwatorem a miejscem lęgowym – jest to 500 m w okresie od 1 lutego do 31 sierpnia i 200 m w pozostałych miesiącach roku. Spłoszony z gniazda ptak może nie wrócić do młodych skazując je tym na śmierć. Dlatego między innymi kolejny zakaz dotyczy wprowadzania psów na teren parku.

Nie wolno niszczyć gniazd, jaj, nor, legowisk, mrowisk!
Nie wolno dokarmiać dzikich zwierząt!

Dokarmianie bowiem wpływa na zmianę zachowań zwierzęcia, zaburzony zostaje jego instynkt samozachowawczy, który każe poszukiwać pokarmu. Poza tym narusza się naturalną równowagę w przyrodzie, gdzie o liczebności gatunku decyduje ilość pokarmu.

Zabrania się zrywania, ścinania, wykopywania, niszczenia roślin z terenów chronionych, zbierania owoców i runa leśnego! Wiele roślin dziko rosnących, zwłaszcza gatunki zagrożone mają wyjątkowe wymagania środowiskowe, często żyją w ścisłych powiązaniach z innymi roślinami i przeniesienie ich w inne środowisko jest równoznaczne z ich zniszczeniem. Zrywanie kwiatów rzadkich roślin to uniemożliwienie im wydania nasion i tym samym – rozmnażania. Uszkadzanie drzew, zrywanie liści, łamanie gałązek to przykłady bezmyślnych zachowań nikomu i niczemu nie służących, niestety jeszcze często spotykane. Należy pamiętać również, by nie niszczyć roślin w czasie pływania po szlakach wodnych. Nie wolno wpływać łódką w trzcinowiska, czy zbiorowiska roślin o liściach pływających. Cumowanie łodzi powinno się odbywać przy nie zarośniętych brzegach. Roślina jest również formą życia, często objętą ścisłą, prawną ochroną.

Niedopuszczalne jest niszczenie jakichkolwiek gatunków grzybów. Spełniają one doniosłą rolę w ekosystemie, m.in. rozkładają martwą materię organiczną, są pokarmem dla wielu zwierząt. Nie wolno niszczyć ściółki, nie rozgrzebywać jej. Tam żyje mnóstwo organizmów.

W parkach narodowych ochronie podlega również przyroda nieożywiona. Nie wolno niszczyć skał, jaskiń, zabronione jest zaśmiecanie i zanieczyszczanie gleby oraz wody. Nie zbiera się więc tu minerałów, skał, skamieniałości i innych tworów przyrody do swoich kolekcji!

Na obszarach chronionych obowiązuje zachowanie ciszy. Tu jest dom różnych zwierząt; posłuchajmy, co one mają nam „do powiedzenia!” Posłuchajmy szumu drzew, szmeru strumienia, śpiewu ptaków.

Biwakowanie, rozpalanie ogniska, używanie otwartego ognia dopuszczalne jest tylko w wyznaczonych miejscach. Zabrania się używania otwartego ognia na szlakach turystycznych i ścieżkach edukacyjnych. W okresie najwyższego (3) stopnia zagrożenia pożarowego obowiązuje całkowity zakaz używania ognia.

Szczegółnej uwagi wymaga turystyka na górskich szlakach. Z reguły wejście na strome szczyty zabezpieczają metalowe pręty, łańcuchy. Przebywanie w pobliżu metalowych zabezpieczeń, w miejscach widokowych (czyli przeważnie wzniesionych nad okolicę) w czasie burzy grozi porażeniem piorunem

. Należy też pamiętać, że wycieczka w góry wiąże się z wysiłkiem fizycznym, a warunki pogodowe (temperatura, wilgotność powietrza, ciśnienie, opady) są bardzo zmienne. Może to powodować

u osób mających kłopoty z układem krążenia omdlenia i załabnięcia

. Przed zapowiadany deszczem lub pogorszeniem pogody nie powinno wychodzić się na szlak, ale kurtkę przeciwdeszczową zabieramy ze sobą zawsze. Inne zagrożenia w górach to m.in. spadające kamienie na stromych ścieżkach czy zboczach, zwichnięcie stawu skokowego (gdy nie mamy odpowiednich butów na nogach), możliwość ukąszenia przez żmiję (gdy zboczymy z trasy). Szlaki górskie oznaczone są kilkoma kolorami, ale kolory te nie mówią o stopniu trudności szlaku (takie znaczenie mają przy narciarskich trasach zjazdowych), służą do identyfikacji w terenie.

Bardzo ważne jest, aby organizując wyprawę przyrodniczą nie tylko poznać zasady właściwego zachowania się, trzeba też korzystając z dostępnych źródeł, bardzo dobrze teoretycznie przygotować się pod wieloma aspektami: przyrodniczym, kulturowym, organizacyjnym i in. Pozwoli to uczniom na głębsze emocjonalne zaangażowanie i na pewno wyprawa zostanie w pamięci. Spotkanie na wycieczce obiektu przyrodniczego dotąd znanego tylko z obrazka, jest naprawdę wielkim przeżyciem. Dobrze, gdy jest na takiej wyprawie chwila, by pochylić się nad roślinką, zatrzymać się, by śledzić lot motyla...

[SEO by Artio](#)